

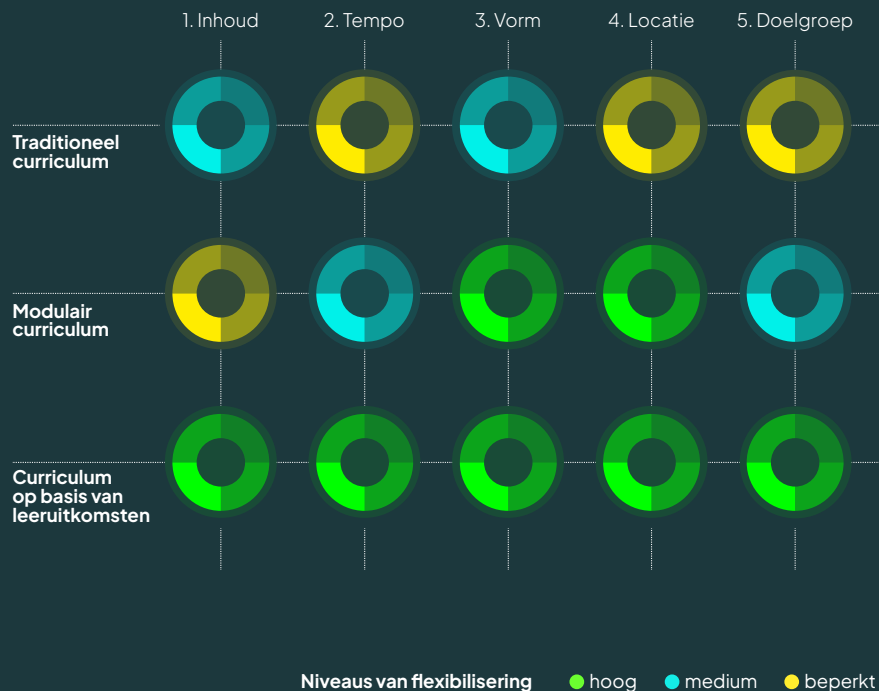
Grip op flexibilisering

Gestructureerd vormgeven van
het onderwijs van morgen

Grip op flexibilisering

Welke vorm van flexibilisering past bij jouw onderwijsinstelling? Ontdek met de flexibiliseringsmatrix hoe je gericht keuzes maakt die aansluiten op jouw doelen, studenten en ambities.

Flexibiliseringsmatrix

Flexibilisering in het onderwijs: inspelen op veranderende behoeften

Het vormgeven van flexibilisering is een prominent thema voor veel onderwijsinstellingen. De manier waarop we leren verandert. Studenten willen meer regie over hun eigen leerproces – zelf bepalen waar, wanneer en in welk tempo ze studeren.

Tegelijkertijd groeit de behoefte aan onderwijs dat naadloos aansluit op de eisen van de arbeidsmarkt. Zowel voor professionals die nieuwe vaardigheden willen leren, maar ook zij-instromers die zich willen laten omscholen. Deze veranderende behoeften vragen om nieuwe vormen van onderwijs die flexibiliteit, toegankelijkheid en maatwerk centraal stellen.

Voor veel onderwijsinstellingen brengt dit uitdagingen met zich mee. Flexibilisering kent namelijk geen standaardaanpak. Elke instelling heeft andere behoeften en prioriteiten, afhankelijk van hun doelgroep, onderwijsaanbod en visie. Sommigen richten zich op het aanpakken van het curriculum met modulair onderwijs of leeruitkomsten.

Anderen zoeken naar flexibiliteit binnen het bestaande curriculum. Dit leidt tot uiteenlopende werkwijzen, waarbij instellingen zoeken naar balans tussen vrijheid voor de student en grip op de onderwijslogistiek.

Dit whitepaper biedt praktische handvatten en overwegingen om flexibilisering vorm te geven, zonder je voor te schrijven hoe je dat precies moet doen. Het doel is om je te ondersteunen in het helder krijgen van wat je wilt bereiken met flexibilisering en hoe je dat proces kunt faciliteren. Bij Osiris zijn we namelijk continu in gesprek met onderwijsinstellingen over flexibilisering. Die kennis willen we graag met je delen.

Inhoud

Flexibilisering in het onderwijs: inspelen op veranderende behoeften	3
Wat wil je bereiken met flexibilisering?	4
Welke mate van flexibilisering en richting past bij jouw onderwijsaanbod?	6
Hoe pas je de flexibiliseringsmatrix toe op jouw onderwijs?	10
Aan de slag	14

Wat wil je bereiken met flexibilisering?

Voordat je met flexibilisering aan de slag gaat, is het belangrijk om jezelf de vraag te stellen: Wat wil je precies bereiken? Flexibilisering biedt veel mogelijkheden, maar het is goed om vooraf helder te krijgen welk doel je wilt nastreven. Of het nu gaat om het vergroten van de studenttevredenheid of het verbeteren van de aansluiting op de arbeidsmarkt, het antwoord op deze vraag zal je helpen gericht keuzes te maken.

Meer keuzevrijheid voor studenten

Flexibilisering biedt studenten meer regie over hun leerproces. Door te variëren in tempo, inhoud en locatie van het onderwijs kunnen studenten hun studie beter afstemmen op hun persoonlijke situatie en voorkeuren. Deze verhoogde autonomie speelt in op fundamentele behoeften zoals controle over eigen keuzes en de wens om eigen leerprocessen te sturen. Dit versterkt niet alleen de motivatie, maar helpt ook de zelfregulatie te verbeteren, waardoor studenten beter in staat zijn hun doelen te bereiken.

Betere aansluiting op de arbeidsmarkt

Flexibilisering maakt het onderwijs wendbaarder en relevanter voor de arbeidsmarkt. Door praktijkervaring te integreren en nauwe samenwerkingen met bedrijven aan te gaan, ontwikkelen studenten vaardigheden die direct aansluiten bij wat er in de beroepspraktijk gevraagd wordt. Een flexibel curriculum biedt de ruimte om snel in te spelen op veranderingen in de arbeidsmarkt, waardoor studenten beter voorbereid zijn op de dynamiek van hun toekomstige werkveld en hun inzetbaarheid vergroot wordt.

Toegankelijkheid voor verschillende doelgroepen

Flexibel onderwijs biedt ruimte voor maatwerk, zodat onderwijs kan aansluiten bij de specifieke behoeften van verschillende groepen. Denk aan zij-instromers, werkende professionals en studenten met zorgtaken. Door variatie in leertrajecten en flexibele mogelijkheden wordt het onderwijs toegankelijker voor een breed scala aan studenten, ongeacht hun achtergrond, leeftijd of ervaring. Dit vergroot de aantrekkelijkheid van het onderwijs en maakt het voor een grotere, diverse groep mogelijk om te profiteren van onderwijs dat past bij hun leven.

Het helder krijgen van je doelen maakt het gemakkelijker om keuzes te maken over hoe flexibilisering er voor jouw instelling uit zou moeten zien.

Welke mate van flexibilisering en richting past bij jouw onderwijsaanbod?

Flexibilisering is een belangrijk thema in het onderwijs, maar hoe je dit vormgeeft, verschilt per instelling. In onze gesprekken met onderwijsinstellingen zien we uiteenlopende benaderingen van flexibilisering. Om daar grip op te krijgen en te onderzoeken waar voor jouw instelling mogelijkheden liggen, hebben we een flexibiliseringsmatrix ontwikkeld. Deze matrix helpt je om keuzes te maken en te bepalen welke mate van flexibiliteit en welke richting past binnen je onderwijsinstelling.

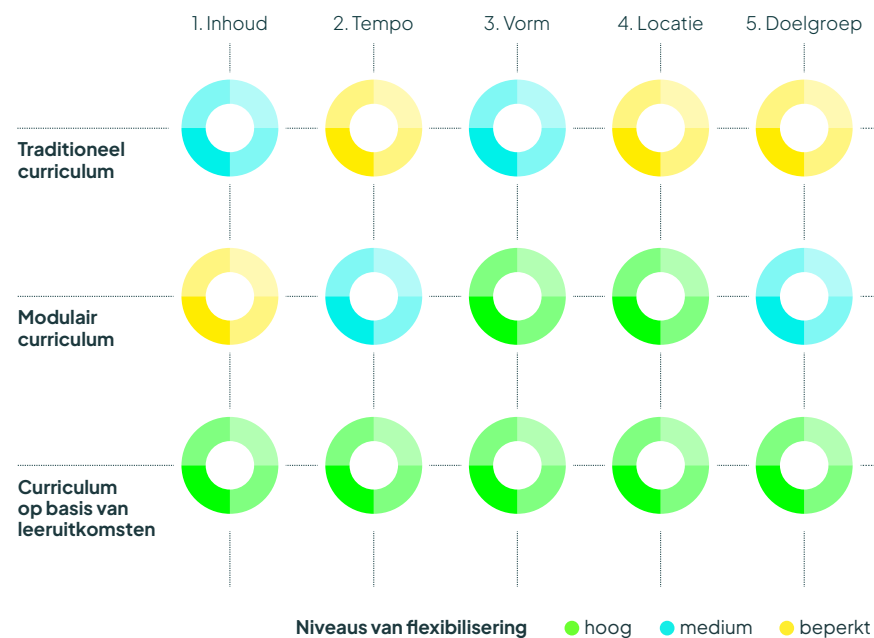
Curriculumopzet

De basis voor flexibilisering ligt in de manier waarop het curriculum is opgebouwd. We onderscheiden hierin drie hoofdcategorieën:

- **Traditioneel curriculum:** Studenten volgen een vast programma met gedefinieerde leerpaden en beperkte keuzemogelijkheden. Wel kunnen instellingen hierin enige flexibiliteit bieden door aanpassingen in inhoud (via een grotere keuzeruimte) en vorm mogelijk te maken.
- **Modulair curriculum:** Het onderwijsaanbod bestaat uit zelfstandige modules, waardoor studenten meer keuzevrijheid hebben en modules kunnen kiezen die aansluiten bij hun leerbehoeften.
- **Curriculum op basis van leeruitkomsten:** De focus ligt op het behalen van leeruitkomsten, waardoor studenten eerder opgedane kennis kunnen laten erkennen en het onderwijsprogramma sneller kunnen doorlopen.

De flexibiliseringsmatrix

Het model beschrijft welke flexibiliseringsopties toepasbaar zijn op de drie verschillende curricula. Zo maken we inzichtelijk in hoeverre en op welke manier flexibilisering mogelijk is binnen elke curriculumopzet.

Flexibiliseringsopties

Binnen de gekozen curriculumopzet kunnen onderwijsinstellingen verschillende vormen van flexibiliteit toepassen. We onderscheiden vijf belangrijke dimensies:

1. Inhoud (Wat ga ik leren?)
De mate waarin studenten vrij kunnen kiezen uit specialisaties, interdisciplinaire vakken of keuzevakken. Ook de mogelijkheid om externe cursussen te volgen valt hieronder.
2. Tempo (Wanneer ga ik leren?)
De mogelijkheid voor studenten om hun studie te versnellen, vertragen of tijdelijk te pauzeren, afhankelijk van hun persoonlijke situatie.
3. Vorm (Hoe ga ik leren?)
De variatie in onderwijsvormen, zoals voltijd, deeltijd, duaal onderwijs en hybride leeromgevingen met een combinatie van online en klassikale lessen.
4. Locatie (Waar ga ik leren?)
De flexibiliteit om onderwijs te volgen op de campus, hybride of volledig op afstand. Ook internationale of inter-institutionele uitwisselingen vallen hieronder.
5. Doelgroep (Wie is de student?)
De mate waarin het onderwijsaanbod is afgestemd op verschillende doelgroepen, zoals reguliere studenten, werkende professionals of zij-instromers.

Niveaus van flexibilisering

De kwalificaties beperkt, medium en hoog geven aan in welke mate binnen het curriculum geflexibiliseerd kan worden in inhoud, tempo, vorm, locatie en doelgroep. We lichten de kwalificaties kort toe:

- Beperkt: er zijn enkele mogelijkheden voor flexibilisering, maar de structuur is grotendeels vast.
- Medium: Er is enige flexibiliteit binnen de gekozen opzet, bijvoorbeeld door keuzevakken of variatie in tempo.
- Hoog: maximale flexibiliteit in inhoud, tempo, vorm, locatie en doelgroep, waardoor studenten hun eigen leerroute kunnen samenstellen.

Hoe werkt de flexibiliseringsmatrix in de praktijk?

De flexibiliseringsmatrix helpt je als onderwijsinstelling om flexibilisering doelgericht toe te passen. Hieronder volgen twee voorbeelden.

Voorbeeld 1

Meer keuzevrijheid binnen een traditioneel curriculum

Doelstelling

Een onderwijsinstelling wil voltijd studenten meer keuzevrijheid bieden binnen hun opleiding om studenttevredenheid en motivatie te verhogen. De instelling wil echter de vaste structuur van het curriculum grotendeels behouden.

Aanpak

Binnen de flexibiliseringsmatrix kiest de instelling voor een traditioneel curriculum met flexibilisering in inhoud en vorm. Studenten krijgen meer keuzevakken en kunnen bepaalde onderdelen online of hybride volgen. De kernstructuur en vaste opleidingsduur blijven behouden, zodat het curriculum beheersbaar blijft.

Voorbeeld 2

Beter aansluiten op werkenden en zij-instromers

Doelstelling

Een deeltijdopleiding wil onderwijs toegankelijker maken voor werkenden en zij-instromers. Deze doelgroep heeft behoefte aan flexibiliteit in tempo en locatie, zodat studeren gecombineerd kan worden met werk en privéleven.

Aanpak

De instelling kiest voor een modulair curriculum met hoge flexibilisering in tempo en locatie. Studenten kunnen modules op meerdere momenten per jaar starten en bepalen zelf of ze deze online of fysiek volgen. Dit model biedt ruimte voor maatwerk en erkenning van eerder verworven competenties (EVC), terwijl de opleiding herkenbaar en gestructureerd blijft.

Wat betekent dit voor jouw instelling?

De flexibiliseringsmatrix laat zien dat de mate van flexibiliteit niet alleen afhangt van de curriculumopzet, maar ook van de strategische keuzes die je als onderwijsinstelling maakt. Een traditioneel curriculum biedt bijvoorbeeld beperkte keuzemogelijkheden, maar kan door aanpassingen in tempo en locatie toch flexibeler worden ingericht. Een modulair curriculum biedt van nature al veel flexibiliteit, terwijl een curriculum op basis van leeruitkomsten studenten de ruimte

geeft om hun eigen leerroute te bepalen op basis van ervaring en eerder opgedane kennis. Door dit model te gebruiken, kun je als onderwijsinstelling beter inzicht krijgen in hoe je flexibilisering kunt vormgeven binnen het eigen onderwijsaanbod. Het helpt je bij het maken van bewuste keuzes die aansluiten bij de behoeften van studenten en de ambities van de instelling. Welke vorm van flexibilisering past bij jouw onderwijs? In het volgende hoofdstuk helpen we je alvast op weg met wat tips.

Hoe pas je de flexibiliseringsmatrix toe op jouw onderwijs?

Flexibilisering biedt kansen voor studenten, docenten en onderwijsinstellingen, maar een succesvolle implementatie vereist strategische keuzes en doordachte uitvoering. De flexibiliseringsmatrix helpt bij het structureren van deze keuzes. In dit hoofdstuk bespreken we vijf belangrijke aandachtspunten om flexibilisering effectief vorm te geven binnen jouw onderwijsinstelling.

Vijf belangrijke aandachtspunten

- *Wat is de visie van jouw instelling op flexibilisering?*
- *Hoe ondersteun je docenten en studenten in flexibilisering?*
- *Welke flexibiliseringsvormen passen echt bij jouw studenten?*
- *Welke samenwerkingen en arbeidsmarktbehoeften spelen een rol?*
- *Wat zijn de risico's en hoe ga je hiermee om?*

1. Wat is de visie van jouw instelling op flexibilisering?

Voordat je flexibilisering invoert, is het cruciaal om een duidelijke visie te ontwikkelen. Flexibilisering is geen doel op zich, maar een middel om onderwijs beter te laten aansluiten op studenten, de arbeidsmarkt en maatschappelijke ontwikkelingen.

Kernvragen:

- **Waarom wil jouw instelling flexibiliseren?**
Is het om beter aan te sluiten bij studentenbehoeften, de arbeidsmarkt of om toegankelijker te worden voor nieuwe doelgroepen?
- **Welke strategische doelen ondersteunen flexibilisering?**
Hoe past flexibilisering binnen het bredere onderwijsbeleid van jouw instelling?
- **Is er draagvlak binnen de organisatie?**
Hoe denken docenten, studenten en beleidsmakers over flexibilisering?
- **Welke mate van flexibilisering is realistisch?**
Niet elke instelling kan of wil volledige flexibiliteit aanbieden. Welke balans tussen structuur en keuzevrijheid past bij jullie onderwijsvisie?

Een duidelijke visie helpt om flexibilisering gericht en haalbaar in te voeren. Het voorkomt dat flexibilisering een losstaand experiment blijft en zorgt ervoor dat het structureel verankerd wordt in het onderwijsbeleid.

2. Hoe ondersteun je docenten en studenten in flexibilisering?

Flexibilisering vraagt ook iets van docenten en begeleiders. Onderwijsteams moeten nieuwe rollen en werkwijzen ontwikkelen om flexibel onderwijs effectief te begeleiden. Dit vraagt om professionele ontwikkeling, zoals training in het begeleiden van flexibel leren en het beoordelen van leeruitkomsten in flexibele trajecten.

Het is ook belangrijk dat de werkdruk beheerst wordt, zodat flexibilisering geen extra belasting wordt door versnippering of complexe roosters. Studenten moeten daarnaast leren omgaan met meer eigen regie. Dit kan door studieloopbaanbegeleiding en duidelijke communicatie over wat flexibiliteit precies inhoudt en wat de verwachtingen zijn. Bovendien is het essentieel om extra ondersteuning te bieden aan studenten die moeite hebben met zelfsturing in een flexibel traject.

3. Welke flexibiliseringsvormen passen echt bij jouw studenten?

Niet iedere vorm van flexibilisering past bij iedere student. Voltijdstudenten hebben vaak behoefte aan structuur en begeleiding, terwijl werkenden en zij-instromers flexibiliteit in tempo en locatie nodig hebben. Door inzicht te krijgen in de behoeften van verschillende doelgroepen, kun je onderwijsinstelling flexibilisering gericht inzetten.

Kernvragen:

- **Welke studentenpopulatie(s) bedient jouw instelling?**
Zijn het voltijdstudenten, werkenden, zij-instromers of internationale studenten?
- **Wat hebben zij nodig?**
Welke mate van keuzevrijheid past bij hun situatie?
- **Hoeveel eigen regie kunnen studenten aan?**
Niet alle studenten zijn direct klaar voor volledige flexibiliteit. Hoe ondersteun je hen hierin?
- **Welke combinatie van flexibiliseringsvormen werkt het beste? Bijvoorbeeld:**
 - Voltijdsstudenten: beperkte flexibiliteit in tempo, maar meer keuze-ruimte in inhoud.
 - Werkenden: meer flexibiliteit in tempo en locatie, met duidelijke toetsmomenten.
 - Zij-instromers: maatwerktrajecten en erkenning van eerder verworven competenties (EVC).

Door flexibel onderwijs aan te laten sluiten op de behoeften van studenten, vergroot je de kans op succes en tevredenheid.

4. Welke samenwerkingen en arbeidsmarktbehoeften spelen een rol?

Flexibilisering wordt vaak ingezet om het onderwijs beter aan te laten sluiten bij de praktijk. Dit betekent dat samenwerking met bedrijven en instellingen steeds belangrijker wordt. Vraag jezelf af: *Hoe zorgt jouw instelling ervoor dat flexibele opleidingen aansluiten bij de arbeidsmarkt?* Dit kan door hybride leeromgevingen, stages of praktijkopdrachten aan te bieden. Daarnaast kunnen certificaten en microcredentials studenten helpen om hun inzetbaarheid te vergroten. Ook het toepassen van EVC maakt het mogelijk om werkervaring en eerdere opleidingen mee te laten tellen in flexibele trajecten. Door samen te werken met externe partners wordt flexibilisering niet alleen aantrekkelijker voor studenten, maar ook relevanter voor de arbeidsmarkt.

5. Wat zijn de risico's en hoe ga je hiermee om?

Flexibilisering biedt kansen, maar kent ook valkuilen. Door deze vooraf te identificeren en te mitigeren, kan flexibilisering op een verantwoorde manier worden ingevoerd. We hebben enkele veelvoorkomende valkuilen en oplossingen op een rij gezet.

De volgende stap

Door kritisch te kijken naar de uitgangspositie van je instelling, de behoeften van studenten en de mogelijke valkuilen, kun je flexibilisering op een doordachte en strategische manier invoeren. De flexibiliseringsmatrix helpt hierbij als praktisch instrument om keuzes te maken en prioriteiten te stellen.

Valkuilen & oplossingen

Te snel en te breed implementeren

Start met kleinschalige pilots en schaal gefaseerd op.

Gebrek aan ondersteuning voor docenten

Investeer in training en werkdruk-beheer.

Onvoldoende integratie met systemen

Zorg dat roostering, toetsing en administratieve processen goed aansluiten.

Onduidelijke communicatie naar studenten

Maak helder wat flexibilisering inhoudt en wat de verwachtingen zijn.

Flexibiliteit zonder structuur leidt tot uitval

Bied voldoende begeleiding en structuur binnen flexibele leertrajecten.

Bonustip: samen leren en verbeteren

De komende periode brengen we bij CACI in kaart welke flexibiliseringstrajecten er bij onze klanten lopen. Dit koppelen we aan onze flexibiliseringsmatrix, waardoor instellingen eenvoudig kunnen zien welke andere organisaties vergelijkbare vormen van flexibilisering willen aanbieden.

Dit biedt niet alleen inzicht, maar ook kansen om van elkaar te leren! Door kennis en ervaringen te delen, versterken instellingen hun flexibiliseringsaanpak en ontdekken ze nieuwe mogelijkheden. Onze ervaren consultants staan klaar om hierbij te ondersteunen en mee te denken over de beste oplossingen.

Doe mee en zet samen met ons de volgende stap in flexibilisering!

Aan de slag

Flexibilisering biedt onderwijsinstellingen de kans om in te spelen op de veranderende behoeften van studenten en de dynamiek van de arbeidsmarkt. Door het aanbieden van flexibele leertrajecten, maatwerk in onderwijsaanbod en slimme inzet van technologie kunnen instellingen hun onderwijsaanbod niet alleen verbeteren, maar ook toekomstbestendig maken. Nu is het moment om de stap te zetten en flexibilisering te integreren in je onderwijsaanpak.

Wil je weten hoe flexibilisering jouw onderwijs kan verbeteren? Neem contact met ons op voor een vrijblijvend gesprek over hoe we samen een pilot kunnen opzetten die precies aansluit bij de behoeften van jouw instelling.

Contact

Website
www.caci.nl/contact

Bellen
+31 (0)88 - 654 35 00

E-mail
info@caci.nl

osiris

jouw onderwijs, jouw tempo,
jouw succes

CACI bv
De Ruijterkade 7
1013 AA Amsterdam
+31 (0)88 - 654 35 00

Meer informatie
www.caci.nl/osiris

CACI